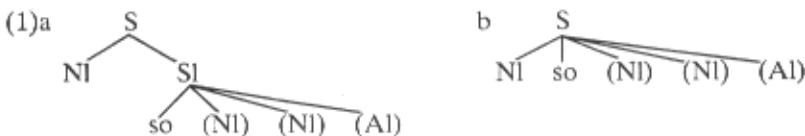

Sagnliðurinn í íslensku

1. Inngangur

1.1 Sagnliður í ensku

Frá upphafi generatífrar málfræði (sem vanalega er miðað við útkomu bókar Chomskys, *Syntactic Structures*, 1957) hefur verið gert ráð fyrir því að meginþkipting enskra setninga væri í *nafnlið* (frumlag) og *sagnlið* (sem inniheldi sögn, andlög hennar og suma forsetningar- eða atviksliði).¹ Sú skipting er þó sjaldnast rökstudd neitt að ráði, og sumir hafa velt því fyrir sér hvort einhver ástæða sé til að ætla að sögn og andlög myndi saman lið. Þannig ber t. d. Baker (1978:259–279) saman tvenns konar stofnhlutagreiningu enskra setninga, þar sem önnur gerir ráð fyrir sérstökum sagnlið (sjá (1)a), en hin telur bæði sögn og andlög vera beina stofnhluta í setningunni (sjá (1)b):

Þótt próf Bakers gefi tæpast ótvíráða niðurstöðu,² hallast hann fremur að því að gera ráð fyrir sagnlið, en segir (1978:260):

The preference for the VP structure as opposed to the non-VP structure can arguably be explained by the fact that the former is much more in keeping with the traditional division of the English sentence into a subject and a predicate.

¹ Þessi skipting er vissulega ekki uppfinding generatífista; hana má rekja alla leið til Platós (sbr. Kristján Árnason 1980:16). Reyndar hafa ekki allir generatíistar talið rétt að gera ráð fyrir sérstökum sagnlið (sjá Höskuldur Práinsson 1979: 323, 10. nmgr., og tilvísanir þar; og Haider 1982, sem telur að enginn SI sé til í þýsku).

² Ég hef sýnt fram á annars staðar (Eiríkur Rögnvaldsson 1980:22–23) að sumt af því sem Baker telur frekar styðja tilvist SI er vafasamt og á a. m. k. tæpast við í íslensku.

Sálmálfræðileg próf hafa ekki heldur gefið ótvírætt til kynna að enskumælandi menn skynji einhver meginiskil innan setningar milli frumlags og sagnar fremur en milli sagnar og andlags (sbr. Foss & Hakes 1978:116). En jafnvel þótt einhver rök yrðu fundin fyrir tilvist sérstaks sagnliðar í ensku, þarf það ekki að sýna að samsvarandi liður eigi rétt á sér í íslensku. Bæði er talsverður munur á íslensku og ensku einmitt hvað varðar ýmsa hegðun sagna og sagnasambanda (og nægir þar að nefna að í neitunar- og spurnarsetningum í ensku kemur hjálpar-sögnin *do* til sögu³); og eins er ljóst að sagnliðurinn getur tæpast verið algildur í málum heimsins. Hans er vart að vænta í VSO-málum, eins og t. d. írsku, þar sem frumlagið kemur milli sagnar og andlags; erfitt er að ímynda sér að sögn og andlag myndi sérstakan lið undir slíkum kringumstæðum. Schwartz (1972b:222) telur það veikja hugmyndina um sagnlið sem sérstakan lið að ekki sé hægt að gera ráð fyrir honum sem algildi (sjá enn fremur Höskuldur Þráinsson 1979:277).

1.2 Sagnliður í íslensku

Skriptingin í nafnlið og sagnlið hefur verið tekin upp í íslenskar kennslubækur í generatífrí setningafræði,⁴ *Málmyndunarfræði* Jóns Gunnarssonar (1973) og *Íslenska málfræði* Kristjáns Árnasonar (1980), án mikils rökstuðnings. Kristján færir engin rök fyrir skriptingunni, en rök Jóns (1973:22–23) fyrir því að sögn og andlög myndi sérstakan lið eru þau, að í stað þeirra sé hægt að setja eina sögn án þess að setningagerðin breytist (það er reyndar dálitið óljóst hvað átt er við með því). Í setningunni *Skyttan kálaði refnum* sé þannig hægt að setja *söng* í stað *kálaði refnum*. Jón setur síðan fram þá reglu (1973:22), að sé hægt að setja eitt orð í stað orðarunu án þess að gerð setningarinnar breytist, þá sé orðarunan setningarhluti; annars ekki. Hann bendir á að í stað

³ Sbr. Andrews (1982:430): „Perhaps the fact that English has evidence for VP is related to the fact that its major inversion rule, Subject-Auxiliary Inversion, does not move main verbs.“

⁴ Skriptingin er ekki heldur ný í íslensku; þannig segir Bjarni Jónsson (1893:6): „Þetta tvennt, frumlag og sögn, eru aðalpartar eiginlegrar málsgreinar . . . Nú má auka annaðhvort eða hvorttveggja . . .“ Bjarni gefur síðan tólf dæmi um „aukna sögn“ (1893:6–7); þar eru á ferðum sagnir með andlögum, sagnfyllingum, forsetningar- og atviksliðum. Og Jakob Jóh. Smári (1920:5) segir, eftir að hafa gert grein fyrir frum lagi og umsögn: „Í raun rétti má telja hverja setningu samsetta af þessum tveim hlutum einum . . .“

Skyttan kálaði sé ekki hægt að setja eitt orð, nema þá t. d. *Leiddist*; en þar með sé líka búið að breyta gerð setningarinnar, og hún orðin spurnarsetning.

En það er hægt að finna setningar þar sem setja má eina sögn í stað sagnar og FRUMLAGS, án þess að setningagerðin breytist; í setningu eins og *Lest þú mikið?* getum við sleppt *Lest þú* og sett *Rignir* í staðinn, og erum enn með spurnarsetningu. Þessi rök virðast því ekki einhilit. Eðlilegast er að segja bara sem svo, að ástæðan fyrir því að oft er hægt að setja sögn eina saman í stað sagnar og andlags „án þess að setningagerðin breytist“ sé einfaldlega sú, að margar sagnir eru sjálfstæðar, þ. e. krefjast ekki andlags. Hins vegar er erfitt að finna dæmi um að sögn sé sett í stað sagnar og frumlags, einfaldlega vegna þess að flestar sagnir krefjast frumlags. Veðurfarssagnir eins og *rigna* eru þó undantekning, og því má finna einstöku dæmi eins og hér að framan. Ég fullyrði því að slík umskipti segi ekkert um hvað myndi setningarlið.

Höskuldur Þráinsson (1979) gerir einnig ráð fyrir sagnlið, en röks্যdur það ekki sérstaklega; hann bendir þó á að rök fyrir tilvist slíks liðar séu mun veikari en t. d. rök fyrir tilvist nafnliðar (Höskuldur Þráinsson 1979:323, 10. nmgr.). En nýlega hefur Andrews (1982:428, 430) haldið því fram að engin sérstök rök séu fyrir sagnlið í íslensku; og raunar verði lýsing á umröðun frumlags og sagnar (þegar annar liður en frumlagið stendur fremst) flóknari, sé gert ráð fyrir sérstökum sagnlið.

Viðfangsefni þessarar greinar er að athuga hvort ástæða sé til að gera ráð fyrir sagnlið í íslensku; þ. e. hvort formgerð setninga á við (2) beri fremur að lýsa með (1)a en (1)b hér að framan.

(2) [Jón] [sagði mér söguna] eða [Jón] [sagði] [mér] [söguna]

Fyrst verður litið á helstu rök sem notuð eru við ákvörðun setningarliða yfirleitt, og sýnt að þau benda til þess að ekki sé til sérstakur sagnliður í setningum með einni sögn í íslensku. Því næst er sýnt fram á að annað gildi um hjálparsagnasambönd, og að allt bendi til að sagnir í fallháttum myndi lið með fylgiorðum sínum. Þá er litið á hugmyndir Höskuldar Þráinssonar (1982, 1983) um sérstakan HJÁLPARLIÐ (Hjl), og þeim hafnað. Síðan er stungið upp á því að fylliliðir (complements) hjálpar-sagna séu sérstakar setningar í djúperð. Að lokum er svo drepið á nokkur óleyst vandamál og niðurstöður dregnar saman.

2. Sagnliður?

2.1 Röksemadir við ákvörðun setningarliða

Þrenns konar rökum er einkum beitt til að ákvarða hvort ákveðin orðaruna myndi eina heild, SETNINGARLIÐ (sbr. Schwartz 1972a:37):

- (3)a Ef hægt er að flytja rununa til í einu lagi innan setningar myndar hún setningarlið
- b Ef hægt er að breyta innbyrðis röð orða í rununni er hæpið að hún myndi setningarlið
- c Ef hægt er að stinga utanaðkomandi orðum eða liðum inn á milli orða í rununni myndar hún ekki setningarlið

Þessar röksemadir eru mismunandi að eðli og misjafnlega sterkar. Þannig segir (3)a ekki að útilokað sé að ákveðin runa myndi setningarlið þótt ekki sé hægt að fára hana til í einu lagi. Sagnliðurinn⁵ virðist að vísu skera sig úr með það að ekki er hægt að flytja hann fremst í setningu í heilu lagi (sjá t. d. Höskuldur Þráinsson 1979:323, 10. nmgr.), þótt slíkt virðist hægt við flestar eða allar aðrar tegundir setningarliða í íslensku (sbr. Eiríkur Rögnvaldsson 1982):

- (4)a Sveinn hjálpaði Guðmundi
- b *Hjálpaði Guðmundi Sveinn

En hugsanlegt er að halda því fram að (4)b sé vond af öðrum ástæðum, þ. e. vegna þess að þar sé brotin reglan um sögn í öðru sæti (V/2, sjá Maling 1980). Því verður (3)a ekki beitt hér sem röksemad gegn sagnlið.

(3)b er ekki heldur örugg, enda er stundum hægt að breyta röð innan liða í íslensku, t. d. í nafnlið (*hús mitt — mitt hús*) og forsetningarlið (*vegna þín — þín vegna*). Schwartz (1972a:37) bindur bann við færslu innan liða við „höfuð“ liðarins, í þessu tilviki sögnina; og þótt oft sé hægt að breyta t. d. innbyrðis röð andlaga er sögnin alltaf kyrr í öðru sæti setningarinnar. Óvist er því hvort (3)b hefur nokkurt gildi hér; a. m. k. verður henni ekki beitt.

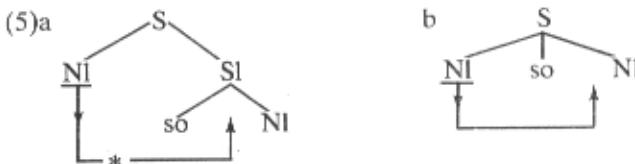
Hins vegar virðast flestir telja (3)c sterka röksemad; hún segir að ef milli tveggja orða A og B sé hægt að setja orðið (orðin) C, sem sýna má með gildum rökum að sé upprunnið annars staðar í setningunni, þá

⁵ Þegar ég tala um SAGNLÍÐ hér á eftir eða tákna hann í dæmasetningum er alltaf miðað við hinar hefðbundnu hugmyndir um SI sem lið sem innihaldi sögn og andlög.

sýni það að A og B myndi ekki saman setningarlið. Þetta er t. d. grundvallaratrið í nýrri kennungum Chomskys („a moved element must c-command its trace“). Hér verður því athugað, hvernig gangi að stinga einhverju inn í sagnliðinn.

2.2 Færsla inn í sagnlið

Í (3)c felst að ummyndanir „lækki“ aldrei liði í hríslu (sbr. Schwartz 1972a:37, 1972b:215). Ef gert er ráð fyrir sagnlið þýðir þetta t. d. að ekki mætti fára inn í hann frumlag í (5)a; hins vegar má fára frumlag milli sagnar og andlags í (5)b, því að þar er engin lækkun:

Nú er greinilegt að frumlagið getur lent milli sagnar og andlags; það gerist yfirleitt ef annar liður er fluttur fremst:

- (6)a Ég sá Guðmund í gær
- b Í gær sá ég Guðmund

Í (6)b væri að vísu hugsanlegt að segja að sögnin hafi færst út úr sagnliðnum og fram fyrir frumlagið, en ekki frumlagið inn í sagnliðinn. En málid vandast þegar frumlagið lendir ekki næst á eftir sögninni, en þó greinilega innan sagnliðarins (ef hann er til). Það getur gerst þegar beitt er frestun óákveðins frumlags (um rök fyrir frestun og að hér sé um frumlag að ræða sjá Eiríkur Rögnvaldsson 1982, 4.2; 1983).

- (7)a [NI Margir] [SI sögðu mér söguna]
- b Það [SI sögðu mér [NI margir] söguna]
- (8)a [NI Einhver strákur] [SI gaf henni þessa bók]
- b Það [SI gaf henni [NI einhver strákur] þessa bók]

Hér dugar ekki að segja að sögnin sé færð til vinstri, því að óbeina andlagið er líka vinstra megin við frumlagið. Ef einhver sagnliður er til, hljóta bæði andlögin að vera innan hans; og fyrst frumlagið lendir á milli þeirra hlýtur það að vera fært inn í sagnliðinn. Að þessu leyti yrði

þá sagnliðurinn einstakur, því að svona er ekki hægt að fara með aðra liði, eins og (9)–(11) sýna:

- (9)a [N_I Menn sem ég þekki] heilsa mér [A_I mjög oft]
  - b *það heilsa mér [A_I mjög [N_I menn sem ég þekki] oft]
- (10)a [N_I Ýmsir] töluðu [F_I] við mig]
  - b *það töluðu [F_I] við [N_I ýmsir] mig]
- (11)a [N_I Margir ættingjar] heimsóttu [N_I gömlu konuna]
  - b *það heimsóttu [N_I gömlu [N_I margir ættingjar] konuna]

Í öllum þessum setningum getur frumlagið staðið bæði fyrir framan og aftan liðinn sem það er fært inn í. Hins vegar má það ekki standa inni í honum, og samræmist það (3)c. Ef við viljum enn halda í sagnliðinn neyðumst við því til að segja að (3)c hafi ekkert gildi við ákvörðun setningarliða.

Ég legg því til AÐ HINUM HEFÐBUNDNA SAGNLÍÐ SÉ HAFNAÐ, og lið-gerðarregla setninga verði (til bráðabirgða) sett upp eins og (12) sýnir:

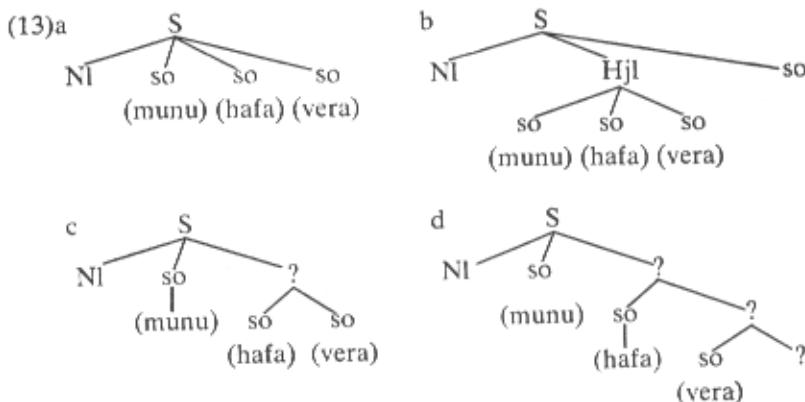
- (12) S → N_I so (N_I) (N_I) (A_I)⁶

Þessi regla þarf þó endurskoðunar við, eins og fram kemur í næsta kafla.

2.3 Hjálparsagnasambönd

Hvernig á að gera grein fyrir setningum með hjálparsagnasamböndum, sé sérstökum sagnlið hafnað? Einn möguleiki er að gera ráð fyrir að allar sagnir, hjálparsagnir og aðalsögn, séu beinir stofnhlutar í setningu (sjá (13)a). Annar er að gera ráð fyrir sérstökum hjálparlið (Aux), líkt og yfirleitt er gert í ensku og raunar er stundum haldið fram sem algildi (sbr. Akmajian, Steele & Wasow 1979; sjá (13)b). Þriðji möguleikinn er að gera ráð fyrir að fyrsta sögnin (sú sem beygist í persónum, tölum, tilum og háttum) sé beinn stofnhluti í setningunni, en aðrar sagnir og fylgiliðir þeirra séu stofnhlutar í einum og sama lið (sjá (13)c). Síðasti möguleikinn sem hér verður skoðaður er sá að fyrsta sögnin sé beinn stofnhluti í setningunni, en sérhver síðari sögn myndi sérstakan lið með fylgiliðum sínum (sjá (13)d):

⁶ Stjarnan táknað, að margir atviksliðir geta verið í hverri setningu.

Athugum nú hvað gerist ef við frestum óákveðnu frumlagi eins og í (7) og (8); hvar getur það lent?

- (14)a Maður mun hafa verið barinn hér
 b Það mun maður hafa verið barinn hér
 c *Það mun hafa maður verið barinn hér
 d ?*Það mun hafa verið maður barinn hér
 e Það mun hafa verið barinn hér maður

- (15)a Margir menn hafa sagt mér þessa sögu
 b Það hafa margir menn sagt mér þessa sögu
 c *Það hafa sagt margir menn mér þessa sögu
 d ??Það hafa sagt mér margir menn þessa sögu
 e Það hafa sagt mér þessa sögu margir menn

Ef við höldum okkur við það að ekki sé hægt að færa neitt inn í liði er ljóst að (13)b getur ekki átt við. Aftur á móti leyfa (13)a og c-d færslu frumlagsins aftur fyrir fyrstu sögn. Munurinn er hins vegar sá, að (13)c-d spá því að ekki sé hægt að stinga frumlaginu milli annarra sagna, eða milli óbeins og beins andlags; og það stenst allt saman, eins og (14)–(15) sýna. Samkvæmt (13)a mætti hins vegar búast við að allar setningarnar í (14) og (15) væru góðar. Til að útiloka c- og d-setningarnar þarf (13)a því sérstaka skýringu, en (13)c-d útiloka þær sjálfkrafa.

Athugum nú hverju möguleikarnir í (13) spá um hugsanlegar færslur. Samkvæmt (13)a og c ætti aldrei að vera hægt að færa aðalsögn með

andlagi sínu, því að þau mynda ekki einn lið; samkvæmt (13)d ætti það hins vegar að vera hægt. Og svo er reyndar:

- (16)a Jón mun hafa lesið bókina
  - b Lesið bókina mun Jón hafa
- (17)a Hann skal geta þetta
  - b ?Geta þetta skal hann

Þetta útilokar alla aðra möguleika en (13)d.⁷ En hvers eðlis er liðurinn sem ég hef táknað með ? í (13)c-d? Ég kem að því í 4. kafla hér á eftir; en fyrst skulum við líta á aðra tilraun til að gera grein fyrir því sem fram hefur komið hér á undan.

3. Hjálparliður?

3.1 Færsla sagnar inn í hjálparlið

Hér hefur komið í ljós, að sagnir í fallháttum og fylgiorð þeirra virðast haga sér sem einn liður, en sagnir í persónuháttum og fylgiliðir þeirra ekki. Ég hef hér talið að þetta sýndi, að hafna yrði hinum hefðbundna sagnlið. En Höskuldur Þráinsson (1982, 1983) hefur stungið upp á að gera grein fyrir þessum atriðum á annan hátt; þ. e. með því að gera ráð fyrir sérstökum HJÁLPARLIÐ (Hjl), sem komi næstur á eftir frumlags-nafnliðnum. Liðgerðarregla setninga er þá skv. Höskuldi (1982:62, 1983:7):⁸

- (18) S → NI Hjl (ao) Sl

Það er sem sé gert ráð fyrir að hjálparliðurinn sé alltaf til staðar, hvort sem einhver hjálparsögn er í setningunni eða ekki. Ef hjálparsögn er

⁷ Þó verður að viðurkenna að ýmislegt er hér nokkuð óljóst. Samkvæmt (13)d mætti t. d. búast við að (i) gengi, en hún er vægast sagt hæpin:

(i) ??Hafa lesið bókina mun hann

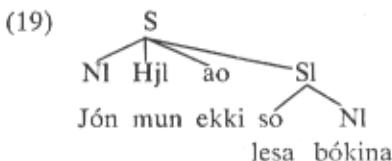
Búast mætti við að sama gilti um (ii), en mér finnst hún þó skárr:

(ii) ??Geta lesið bókina skal hann

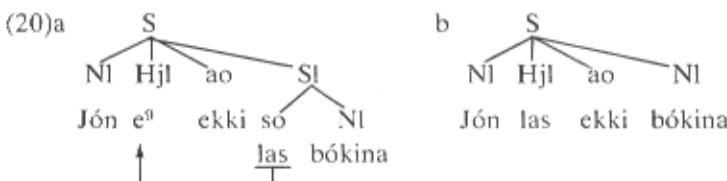
E. t. v. stafar þetta af því, að *geta* og *skulu* hafi meiri sjálfstæða merkingu en *hafa* og *munu*, og fari því betur í áherslustöðunum fremst og aftast. Það er hægt að hugsa sér að setningar eins og (i) séu slæmar af því að *hafa* geti ekki með nokkru móti verið „tema“ setningarinnar, og því ekki flust fremst (sjá Eiríkur Rögnvaldsson 1982, 5. kafli).

⁸ Reglan er raunar dálítið flóknari (1982:62), en þetta er það sem skiptir máli hér.

fyrir hendi, er aðalsögnin kyrr undir Sl, og engu hægt að stinga þar inn í; (19) sýnir þetta:

Sé hins vegar engin hjálparsögn, er hjálparliðurinn tómur í djúpgerð setningarinnar; en síðan færist aðalsögnin inn í hann. En þegar „höfuð“ Sl, þ. e. sögnin sjálf, færst út úr honum, er gert ráð fyrir að hann „leysist upp“, og stofnchlutar hans verði beinir stofnchlutar í aðalsetningunni. Þá getur frestað frumlag lent þar á milli, þar sem ekki er lengur um að ræða færslu inn í lið (sjá nánar hjá Höskuldi 1982:60–64, 1983). Við skulum skoða mun (20)a og b til að áttu okkur betur á þessu:

3.2 Staða neitunar

Helstu rök Höskuldar fyrir þessari færslu varða stöðu ákveðinna atviksorða, t. d. *ekki*. *Ekki* verður alltaf að standa næst á eftir fyrstu sögn í setningu með hjálparsögn(um), en getur ekki staðið aftar, eins og fram kemur í (21)b:

- (21)a Hann hefur ekki drepið Svein
 b *Hann hefur drepið Svein ekki
 c Hann hefur drepið Svein

Því telur Höskuldur eðlilegt að gera ráð fyrir atviksorðapláSSI næst á eftir Hjl í liðgerðarreglunum, eins og (18) sýnir. En nú kemur aðalsögn á undan *ekki*, ef engin hjálparsögn er í setningunni, eins og (20)b sýnir; og þar sem aðalsögnin er upprunnin í Sl, sem er á EFTIR ao. í (18), gefur þetta til kynna að aðalsögnin hafi færst inn í Hjl, segir Höskuldur.

⁹ e táknar að gert er ráð fyrir tómum lið (empty node) í djúpgerð.

Þessi röksemdafærsla byggist þó á því að *ekki* sé í raun og veru næst á eftir fyrstu sögn í setningunni frá upphafi, en ekki fært þangað frá öðrum stað í setningunni. En nú má færa rök að því, að merkingarleg sérstaða *ekki* ráði miklu um ýmsar hömlur á stöðu þess í setningu (sjá Eiríkur Rögnvaldsson 1982:54–55, 224–225 o. v.). Benda má á að *oft* (sem Höskuldur hefur reyndar líka notað í röksemdafærslu sinni fyrir tilvist hjálparliðar, 1982:73–75) hefur miklu frjálsari stöðu (sbr. Eiríkur Rögnvaldsson 1982:224); berið saman (21)a–b og 22:

(22)a Hann hefur oft barið Guðmund

b Hann hefur barið Guðmund oft

Við skulum því gera ráð fyrir að *ekki* sé aftast í setningu í djúpgerð, eins og önnur atviksorð (sjá Eiríkur Rögnvaldsson 1982:224), en síðan höfum við færslureglu, sem setja má upp óformlega eitthvað á þessa leið:

(23) Færið neitun til vinstri að fyrstu sögn

Og það vill svo til að hægt er að færa sterk rök að því að *ekki* sé fært á umræddan stað, en sé þar ekki í djúpgerð. Berum saman (21) og (24):

(24)a Hann hefur engan drepið

b *Hann hefur drepið engan

c *Hann hefur drepið

Hér má sjá að sömu reglur gilda um stöðu fornafnsins *enginn* og atviksorðsins *ekki* í sambandi við hjálparsagnasambönd. Bæði verða að standa næst á eftir fyrstu sögn, en geta ekki staðið aftast. Munurinn er hins vegar sá, að það er alveg augljóst að *enginn* er ekki upprunnið á þeim stað þar sem það stendur í yfirborðsgerð. *Enginn* er nefnilega greinilega andlag so. *drepa*; það sýna bæði þolfall orðsins, svo og það að (24)c, þar sem því er sleppt, er vond, enda krefst so. *drepa* andlags. Í (21) skiptir hins vegar engu máli þótt *ekki* sé sleppt; andlagið er fyrir hendi eftir sem áður. En fyrst gera verður ráð fyrir færslu *enginn* í (24)a, virðist eðlilegast að líta svo á að sama gildi um *ekki*, þar sem um merkingarhliðstæðu er að ræða; við getum litið á þetta sem eina og sömu regluna, þ. e. (23). Þetta táknað þá það, að ekki er hægt að nota stöðu neitunarinnar í yfirborðsgerð sem rök fyrir færslu aðalsagnarinnar inn í Hjl. Og þar með eru í raun og veru farin helstu rökin fyrir sérstökum Hjl.

3.3 Munur tveggja sagnaflokka

Önnur rök sem Höskuldur Þráinsson (1983) hefur fyrir Hjl varða mun sem hann telur vera á tveim flokkum sagna sem taka með sér fylliliði sem innihalda sagnir í fallháttum. Annars vegar eru það „root modals“, sagnir eins og *ætla*, sem hér verða nefndar A-SAGNIR og hins vegar „equi“-sagnir eins og *reyna*, sem ég kalla hér B-SAGNIR. Höskuldur gerir ráð fyrir að fylliliðir bæði a- og b-sagna séu setningar. Þó finnur hann á flokkunum nokkurn mun, sem hann telur benda til þess að fylliliðir b-sagna séu fullkomnar setningar, en fylliliðir a-sagna séu frá-brugðnir að því leyti, að þær setningar hafi engan hjálparlið. Nú hefur hjálparliðnum verið hafnað hér að framan; en ef hægt væri að skýra margs konar mun þessara flokka með návist eða fjarvist slíks liðar, mætti segja að þar væru komin rök fyrir því að gera ráð fyrir honum. Við skulum því skoða betur, hvort munur sá sem er á flokkunum sé í raun og veru í samræmi við það sem búast mætti við, ef gert er ráð fyrir hjálparlið.

Fyrsta atriðið varðar *munu* og *skulu*; þær koma aldrei fyrir í fylliliðum a-sagna, en geta komið í fylliliðum b-sagna, eins og (25) og (26) eiga að sýna (Höskuldur Þráinsson 1983:20):

- (25) *Ég ætla að munu ekki þurfa að leita til þín oftar
- (26) Ég vonast til að munu ekki þurfa að leita til þín oftar

Pessi munur er eðlilegur, segir Höskuldur, því að *munu* og *skulu* koma bara fyrir í Hjl, og hann er ekki fyrir hendi í fylliliðum a-sagna. Til að sanna haldleysi pessarar röksemdar þarf því að sýna fram á, að jafnvel þótt fallist væri á hugmyndir Höskuldar um hjálparlið, væri ekki hægt að binda *munu* og *skulu* við hann, heldur yrði líka að gera ráð fyrir þeim í Sl. Lítum þá á (27) og (28):¹⁰

- (27)a Mér virðist hann [_s ekki munu vera hraustur]
- b ?Mér virðist hann [_s munu ekki vera hraustur]
- (28)a Ég taldi hann [_s ekki myndu geta þetta]
- b ?*Ég taldi hann [_s myndu ekki geta þetta]

¹⁰ E. t. v. mætti koma með þá mótbáru, að *ekki* gæti hér tilheyrt aðalsetningunni. En bæði er það óeðlileg merkingartulkun, og eins er hægt að búa til setningar eins og (i), þar sem andstæð atviksorð hljóta að tilheyra sitt hvorri setningunni:

(i) ?Ég taldi hann alltaf [_s aldrei myndu geta þetta]

Í báðum þessum setningum er eðlilegra að hafa *ekki* á undan *munu*. Ef fallist væri á hugmyndir Höskuldar ættu a-setningarnar að vera vondar, því að *munu* ætti alltaf að vera í Hjl, á undan *ekki*. Ég sé því enga ástæðu til að gera mun á *munu* og *skulu* og öðrum hjálparsögnum. Annaðhvort verður að viðurkenna að *munu* og *skulu* geti komið fyrir í Sl,¹¹ eða hafna því að staða *ekki* segi nokkuð um tilvist Hjl; sé síðar-nefndi kosturinn valinn, er fátt um góð rök fyrir tilvist Hjl, eins og bent var á hér að framan. Við þetta bætist, að þótt finna megi þokkalegar setningar með *munu* og *skulu* í fylliliðum b-sagna, eru mjög miklar merkingarlegar hömlur þar á, eins og Höskuldur viðurkennir raunar, og setningar á við (26) torfundnar.

Önnur röksemð Höskuldar varðar stöðu atviksorða; hann segir að ákveðin ao. geti ekki staðið fyrir aftan sögn í fylliliðum a-sagna, og bendi það til þess að þar hafi sögnin ekki verið flutt inn í Hjl, heldur sé enn í Sl og þar með fyrir aftan atviksorðsplássið. Nú hefur það verið rökstutt hér að framan að engin sérstök ástæða sé til að gera ráð fyrir atviksorðsplássi á undan sögn. En látum svo vera í bili, og lítum á setningu þar sem þetta kemur fram:

(29) *Ég ætla að lesa sjaldan bókina

Ef við segjum nú eins og Höskuldur (1983:20–21), að ástæðan fyrir því að slíkar setningar eru vondar sé sú að *lesa* sé enn í Sl og enginn Hjl fyrir hendi sem hún gæti færst inn í, þá mætti búast við að (30) væri góð:

(30) *Ég ætla að sjaldan lesa bókina

Hér er ao. fyrir framan sögnina; samt er setningin enn vond (og raunar mun verri en (29)). Til að skýra það yrði Höskuldur þá að segja að í slíkum setningum sé ekki aðeins Hjl fjarstaddir, heldur líka atviksorðsplássið sem annars komi næst á eftir honum. En nú eru setningar eins og (31) hugsanlegar:

(31) ?Ég ætla að lesa bókina sjaldan

Þá yrði að segja að slík atviksorð gætu eins verið upprunnin síðast í

¹¹ Til gamans má benda á, að Helgi Guðmundsson (1977:323nm) tilfærir svarfælda vísu (úr seðlasafni Orðabókar Háskólangs) þar sem fyrir kemur sambandið „hefði skulað“. Þar hlýtur *skulu* a. m. k. að vera í Sl!

setningunni. En þar með er ekki heldur hægt að nota stöðu þeirra til að sanna eitt eða neitt um tilvist Hjl.

Sfðasta röksemd Höskuldar (1983:21–22) fyrir mismun flokkanna varðar innskot kvantara (quantifier postposing), þar sem hann reynir að stinga orðinu *allir* (sem vísar til frumlags (aðal)setningarinnar og samþeygist því) inn í fylliliði sagnaþlokkanna tveggja. Dæmi hans eru:

- (32)a ?*Stúdentarnir ætluðu að stinga allir smjörinu í vasann
b *Stúdentarnir ætluðu að stinga smjörinu allir í vasann

- (33)a Stúdentarnir lofuðu að stinga allir smjörinu í vasann
b Stúdentarnir lofuðu að stinga smjörinu allir í vasann

Það er rétt að erfiðlega gengur að setja *allir* inn í fylliliði a-sagna, eins og (32) sýnir; en öðru máli gegnir um orðin *sjálfur* og *einn*, sem annars haga sér að mörgu leyti svipað:¹²

- (34)a ?Jón ætlar að setja sjálfur bréfið í pósti¹³
b Jón ætlar að setja bréfið sjálfur í póst

- (35) Þeir ætla að tala einir við ráðherrann

Þetta bendir til að leita verði annarra skýringa á því að setningarnar með *allir* eru vondar.

4. Hvers konar liður?

4.1 Setningar sem fylliliðir

Við höfum nú séð að sagnir í fallháttum virðast á einhvern hátt mynda setningarlið með fylgiorðum sínum, þótt sagnir í persónuháttum geri það ekki. Ég hef aðeins táknað þennan lið með ? í (13)c–d hér á undan. En hvers konar liður er þetta? Einn möguleiki er að kalla þennan lið SAGNLÍÐ, halda hinni gömlu liðgerðarreglu sagnliða (Sl → so (Nl) (Nl) (Al)*), og hafa liðgerðarreglu setninga á við (36):

$$(36) \text{S} \rightarrow \text{Nl so } (\left\{ \begin{array}{c} \text{Sl} \\ \text{Nl} \end{array} \right\}) (\text{Nl}) (\text{Al})^*$$

¹² Benda má á að Höskuldur talar (1979:327, 28. nmgr.) um „some sort of quantifier movement“ á orðinu *aleinn*.

¹³ Ef gert er ráð fyrir Sl á annað borð, hlýtur Fl í póst að vera innan hans, því að sögnin *setja* krefst staðaratviksliðar.

Síðan yrði tekið fram að aðeins sagnir sem væru beinir stofnchlutar í setningu gætu staðið í persónuhætti; þar með yrðu allar sagnir í sagnlið að standa í fallhætti. Þetta hefur þó þann augljósa ókost, að það kemur út eins og tilviljun að sagnir geta haft með sér sömu liði og í sömu röð, hvort sem þær standa í persónuhætti eða fallhætti (sbr. Höskuldur Þráinsson 1982:78).¹⁴

Annar möguleiki er að gera ráð fyrir að hér sé einfaldlega um SETNINGU að ræða (sbr. Andrews 1982:440).¹⁵ Liðgerðarregla setninga yrði þá eitthvað á þessa leið:

$$(37) S \rightarrow NI \ so \left(\begin{array}{l} NI \\ S \end{array} \right) (NI) (AI)^*$$

Þar með verður það ekki lengur tilviljun, að sagnir geta tekið með sér sömu liði og í sömu röð, hvort sem þær eru í persónuhætti eða fallhætti.¹⁶

En ýmsu þarf við þetta að bæta. Hvað verður t. d. um frumlag undirskipuðu setningarinnar í hjálparsagnasamböndum? Einhvern veginn verður að losna við það, því að við fáum ekki setningar eins og (38):

- (38)a *Ég hef [s ég lesið bókina]
- b *Jón hefur [s Jón lesið bókina]

Við skulum fresta þessu í bili, en lítum nánar á það í 4.3.

4.2 Flokkun Höskulda

Höskuldur Þráinsson (1983) hefur haldið því fram að gera verði mun

¹⁴ Reyndar verður ekki betur séð en Höskuldur lendi í sams konar vandræðum með skýringu sína á mun a- og b-sagna (sjá 3.3), sem hann telur stafa af því að a-sagnir taki með sér setningar án hjálparliðar; hann verður þá að hafa sérstaka liðgerðarreglu fyrir slíkar setningar.

¹⁵ Hugmyndin um að allir fylliliðir með sögn í fallhætti í íslensku séu í raun og veru setningar í djúperð er upprunnin hjá Andrews (1982). Hins vegar vinnur hann innan allt annars ramma en ég (Lexical Functional Grammar, þar sem m. a. er ekki gert ráð fyrir ummyndunum), þannig að hugmyndir okkar eru ekki nema að litlu leyti sambærilegar. — Um svipaðar hugmyndir um enskar setningar má vísa til Ross (1969) t. d.

¹⁶ Ég hef áður (Eiríkur Rögnvaldsson 1982:50) stungið upp á því að fylliliðir sem innihalda sögn í fallhætti séu stofnchlutar í SAGNFYLLINGU sem aftur sé beinn stofnchluti í setningu. Ég hef horfið frá því að blanda sagnfyllingunni í málið, enda staða hennar sem setningarliðar óljós (sjá Eiríkur Rögnvaldsson 1982:215).

á fjórum tegundum fylliliða. Hér hefur því hins vegar verið haldið fram, að allir fylliliðir séu af sömu tegund, þ. e. S. Við skulum því líta á rök Höskuldar fyrir aðgreiningu tegundanna fjögurra.

Í fyrsta floknum eru aðeins „true auxiliaries“, sem Höskuldur kallar svo (1983:22), þ. e. *munu* og *skulu*. Hér að framan voru færð rök að því að engin ástæða væri til að greina þessar tvær sagnir frá öðrum hjálparsögnum. Önnur tegundin sem Höskuldur gerir ráð fyrir eru „hefðbundnar“ hjálparsagnir eins og *hafa* og *vera*, svo og „epistemic modals“ og „aspectual verbs“ eins og t. d. *kunna* (í möguleikamerkingu), *byrja* o. s. frv. Þetta eru sagnir sem eru „gegndræpar“ fyrir falli (sjá Höskuldur Þráinsson 1979:304; 1983:8–12); þ. e. það er aðalsögnin sem ræður falli frumlagsins, eins og (39) sýnir:

- (39) *Ég} mun vanta peninga
Mig}

Höskuldur heldur því fram að báðar þessar tegundir sagna taki með sér SAGNLIÐI, en ekki setningar.

Í þriðju tegund Höskuldar (1983:22), „root modals“ (sem hér að framan voru nefndar a-sagnir), eru margar hinar sömu sagnir og í öðrum flokki hans, en hér eru þær notaðar í annarri merkingu, og eru ekki gegndræpar fyrir falli; við getum tekið *aetla* sem dæmi. Í fjórða floknum eru svo svonefndar „equi“-sagnir (sem ég nefndi b-sagnir), t. d. *reyna*; í 4.3 verður því lýst hvernig vanalega er gert ráð fyrir að djúperð setninga með slíkum sögnum sé.

Ég tel mig hafa sýnt fram á hér að framan, að ekki sé ástæða til að gera setningafræðilegan mun á fyrstu og annarri tegundinni innbyrðis, og ekki heldur á þriðju og fjórðu tegund innbyrðis. En þótt ég telji að hægt sé að halda því til streitu að allir fylliliðir sem innihalda sagnir í fallháttum séu setningar í djúperð, þá er vissulega munur á hegðun milli fyrstu og annarrar tegundar annars vegar og þriðju og fjórðu hins vegar; Höskuldur Þráinsson (1983) telur þann mun stafa af því að sagnir af fyrnefndu tegundinni taki sagnliði sem fylliliði, en sagnir af þeirri síðarnefndu taki setningar. Við skoðum þetta í næsta kafla; hér verður þó að benda á hegðun „almennra“ (generic) nafnháttta í þessu sambandi. Ef fallist er á tvískiptingu Höskuldar, hlýtur að vera eðlilegra að telja að þar sé um að ræða sagnliði (eða e. t. v. setningar án hjálparliðar) heldur en fullkomnar setningar með hjálparlið í djúperð, t. a. m.

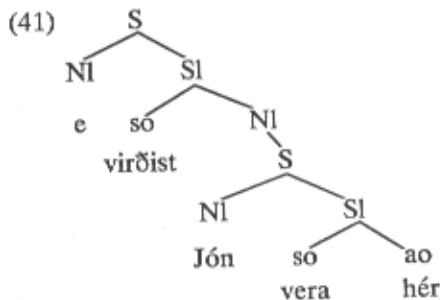
vegna þess að ekki er um að ræða frumlagseyðingu vegna samsemdar við frumlag aðalsetningar eins og í fylliliðum „equi“-sagna (sjá 4.3). En nú kemur neitun á eftir sögn í slíkum setningum, en ekki á undan, eins og (40) sýnir:

- (40)a Að lesa ekki bækur er heimskulegt
 b *Að ekki lesa bækur er heimskulegt

Ef fallist er á skiptingu Höskuldar í sagnliða- og setningafylliliði, verður annaðhvort að segja — sem er ófýsilegt — að hér séu fullkomnar setningar í djúperð; eða þá viðurkenna að þetta sé enn eitt atriði sem bendi til þess að staðsetning neitunar sé engin rök fyrir hjálparlið.

4.3 Tvær tegundir hjálparsagnasambanda

Við skulum nú athuga hvernig venjulega er farið með sambönd sagna, sem eru ekki taldar hjálparsagnir, og nafnháttar. Þar er aðallega um tvennt að ræða. Í fyrsta lagi eru sagnir eins og *virðast*, þar sem yfirleitt er gert ráð fyrir svonefndri FRUMLÆGRI FRUMLAGSLYFTINGU (subject-to-subject raising); djúpgerðin er sem sé talin eitthvað á þessa leið:

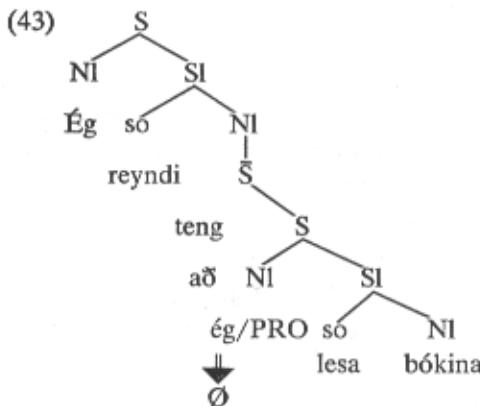

Það er sem sé gert ráð fyrir að í djúpgerðinni sé frumlagsliður aðalsetningarnar tómur, en síðan sé hægt að færa frumlag aukasetningarnar inn í hann, og út kemur (42) (sjá nánar hjá Höskuldi Þráinssyni 1979: 407–428):

- (42) Jón virðist [_s — vera hér]

Í öðru lagi eru sagnir eins og *reyna*, sem yfirleitt er gert ráð fyrir að taki með sér setningu í djúpgerð; en frumlag þeirrar setningar sé annaðhvort einhvers konar „fornafn“ án hljóðforms (PRO), eða þá því sé eytt vegna

þess að það hafi sömu tilvísun og frumlag (eða andlag) aðalsetningarnar innar (sjá um djúperð slíkra setninga hjá Höskuldri Práinssyni 1979, 5. kafla):

Síðan er frumlagi undirskipuðu setningarinnar eytt, og eftir stendur (44):

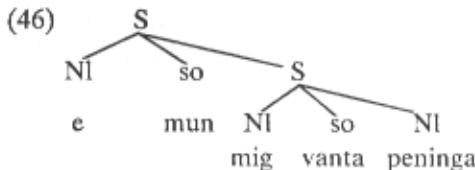
- (44) Ég reyndi [_s að — lesa bókina]

Það ætti að vera ljóst, að í síðarnefndu tegundinni er ólíklegt að sögnin í neðri setningunni hafi einhver áhrif á frumlag aðalsetningarnar. Í fyrri tegundinni má hins vegar búast við einhverjum slíkum áhrifum, þar sem frumlag aðalsetningarnar er þá upphaflega frumlag aukasetningarnar. Og það kemur í ljós, að ef sögnin í aukasetningunni tekur frumlag í öðru falli en nefnifalli, skilar þetta aukafall sér upp í aðalsetninguna, eins og Höskuldur Práinsson (1983:29) sýnir.

- (45)a *e* virðist [_s Jóni líka við bílinn]
b Jóni virðist [_s — líka við bílinn]

Þetta er alveg sambærilegt við það sem gerist í hjálparsagnasamböndum, þar sem það er aðalsögnin sem ræður falli frumlagsins, eins og sýnt var hér að framan (sjá Höskuldur Práinsson 1983). Ég fæ ekki séð nein sérstök rök gegn því að gera ráð fyrir að djúperð (39) sé eins og sýnt er í (46):¹⁷

¹⁷ Höskuldur Práinsson (1979:327, 30. nmgr; 428) nefnir þennan möguleika, en tekur ekki afstöðu til þess hvort sú greining eigi rétt á sér; síðar (1983:29) segir hann að „it is not likely that many linguists today would be willing to assume such an analysis for all the aux-like verbs that we have discussed . . .“. Hann rökstyður

Ég held því sem sagt fram að í djúpgerð setninga með sögnum af fyrsta og öðrum flokki Höskuldar sé frumlagsliðurinn tómur í djúpgerð, og frumlagi aðalsagnarinnar síðan lyft; en í setningum með sögnum af þriðja og fjórða flokki Höskuldar hafi báðar sagnirnar frumlag í djúpgerð, en frumlagi aukasetningarinnar sé síðan eytt vegna samsemdir við frumlag aðalsetningarinnar. Merkingarlega er þessi mismunur ekki óeðlilegur; sagnir af seinni tegundinni fela í sér sjálfstæða virkni frumlagsins, eins og kemur vel fram þegar sama sögnin getur tilheyrт báðum tegundum:

- (47)a Ég ætla að vera latur í dag
 b Mér ætlar að verða lítið úr verki í dag

Í (47)a felur sögnin *ætla* í sér sjálfstæða ákvörðun mína, en í (47)b er ég bara þolandi og ræð ekki atburðarásinni. Ekki virðist óeðlilegt að gera ráð fyrir tómum frumlagslið í slíkum tilvikum, rétt eins og með „veðurfarssögnum“, þar sem ekki er heldur um að ræða ákveðinn geranda.

Ég held að þessi lýsing skýri þann mun sem Höskuldur (1983:19) telur vera á sögnum sem taki sagnliði sem fylliliði og þeim sem taki setningar sem fylliliði. Lyftingin skýrir það að aðalsögnin ræður frumlagsfallinu, og einnig hegðun setninga með hjálparsögnum í sambandi við þolmynd (ath. að setningar með *virðast* haga sér eins að því leyti, sjá Höskuldur Práinsson 1979:410). Um önnur rök Höskuldar fyrir þessari tvískiptingu; *það*-tilvísun, klofningu (clefting) og hægri sveiflu er það að segja að eðli þeirra fyrirbæra er svo óljóst að erfitt er að byggja sterkar röksemadir á því;¹⁸ en reyndar hagar *virðast* sér að flestu

þetta ekki nánar; og ég sé enga ástæðu til þess að gera síður ráð fyrir frumlagslyftingu með hjálparsögnum en með t. d. *virðast*, en Chomsky (1981:67 o. v.) gerir enn ráð fyrir lyftingu með áþekkum sögnum í ensku (*seem* o. fl.).

¹⁸ Höskuldur bendir raunar á þetta sjálfur (1983:30) í sambandi við *það*-tilvísun; og ég hef annars staðar (Eiríkur Rögnvaldsson 1982:54) bent á að undir vissum kringumstæðum er alls ekki útilokað að vísa til fylgiliða *munu* og *skulu* með *það*.

leyti eins og hjálparsagnir í þessu sambandi, svo að þessi atriði ættu ekki að koma í veg fyrir að gert sé ráð fyrir lyftingu með hjálparsögnum.

5. Lokaord

5.1 Óleyst vandamál

Það verður þó að viðurkenna, að sú greining sem hér hefur verið stungið upp á leysir ekki öll vandamál. Samkvæmt henni mætti t. d. búast við að bæði (48)b og (49)b væru vondar, þar eð í báðum tilvikum virðist vera um að ræða færslu inn í aukasetningu:

(48)a Fáir hafa keypt þessa bók

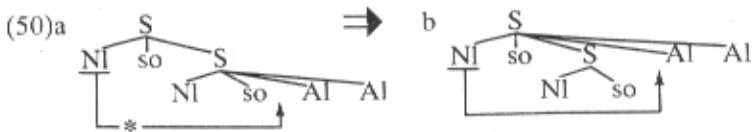
b *Það hafa keypt fáir þessa bók

(49)a Margir furðufuglar hafa komið hingað í dag

b Það hafa komið margir furðufuglar hingað í dag

En nú er greinilegt að þótt (48)b sé vond eins og vera ber, þá er (49)b í lagi. Hvernig á að skýra það?

Ég sting upp á því að við tengjum þetta þeim mun sem oft er gerður í generatífrí málfræði á ummyndunum (sem flokkast þá undir Move α, sbr. Chomsky 1981) og stílfarslum (sem fara fram í „phonological component“ málfræðinnar, sjá Chomsky 1981). Hér er gert ráð fyrir að allar reglur sem stinga orðum inn í pláss í formgerð setningarinnar séu af fyrri tegundinni, en reglur sem stinga orðum þar sem engin sérstök pláss eru fyrir þau séu af síðarnefndu tegundinni. Af þessu leiðir að reglan sem gerir frumlag aðalsagnar að frumlagi hjálparsagnar er af fyrrnefndu tegundinni, en t. d. frestu óákveðins frumlags er af þeiri síðarnefndu. Ég ætla líka að stinga upp á því, að þar sem síðarnefndu reglurnar eru stílfraðilegar, þá sé möguleiki á ýmiss konar endurtúlkun í sambandi við þær. T. d. séu atviksliðir, sem upprunnir eru í neðri setningunni, túlkaðir sem svo að þeir tilheyri þeirri efri. Þetta leiðir til þess, að hægt er að stinga frestuðu frumlagi inn á undan slískum liðum. Andlög eru hins vegar augljóslega tengd einni ákveðinni sögn, og þess vegna er ekki hægt að endurtúlka stöðu þeirra á sama hátt. Þetta leiðir til þess, að ekki er hægt að stinga frestuðu frumlagi inn á milli sagnar í fallhætti og andlags hennar. Sú endurtúlkun sem ég geri ráð fyrir í (49)b er sýnd í (50):

Ég get ekki farið nánar út í þessa sálma hér; en augljóslega þarf að kanna þetta betur.

5.2 Niðurstöður

Helstu niðurstöður mínar eru þessar:

a) Engin gild rök hafa verið færð að því í íslenskum bókum sem byggja á generatífr setningafræði að ástæða sé til að telja sögn og andlög hennar mynda sérstakan setningarlið.

b) Helstu rök sem notuð eru við ákvörðun setningarliða benda til að sögn í persónuhætti og andlög hennar myndi EKKI sérstakan setningarlið, þar eð hægt er að stinga liðum þar inn á milli.

c) *Sagnir í fallháttum (nafnhætti og lýsingarhætti þáttíðar)* virðast hins vegar mynda lið með andlögum sínum og e. t. v. einhverjum forsetningar- eða atviksliðum.

d) Engin ástæða virðist vera til að gera ráð fyrir sérstökum HJÁLP-ARLIÐ sem alltaf sé til staðar og aðalsögn geti færst inn í, eins og Höskuldur Þráinsson (1982, 1983) hefur gert.

e) Allir fylliliðir (complements) sagna sem innihalda sagnir í fallháttum eru fullkomnar SETNINGAR í djúpgerð; hafnað er skiptingu Höskuldar Þráinssonar (1982, 1983) í sagnliði og setningar.

f) Sumar sagnir sem taka með sér setningar eru frumlagslausar í djúpgerð, en fá frumlag aðalsagnar í yfirborðsgerð; aðrar hafa sérstakt frumlag, og frumlag aukasetningar eyðist vegna samsemadar við hitt.

g) Ýmis vandamál sem þessi greining skapar má hugsanlega leysa með því að gera ráð fyrir endurtúlkun formgerðar, en sú leið þarf nánari athugunar.¹⁹

¹⁹ Þessi grein var upphaflega skrifuð sumarið 1982, en þar sem ekki varð af birtingu að svo stöddu, felldi ég hana í þáverandi mynd inn í kandidatsritgerð mína (Eiríkur Rögnvaldsson 1982). Hér birtist hún mikið aukin og breytt; aðeins fyrsti þriðjungurinn er úr upphaflegu gerðinni. Ég þakka Höskuldi Þráinssyni fyrir ýmsar ábendingar.

HEIMILDASKRÁ

- Akmajian, Adrian, Susan M. Steele & Thomas Wasow. 1979. The Category AUX in Universal Grammar. *Linguistic Inquiry* 10:1–64.
- Andrews, Avery. 1982. The Representation of Case in Modern Icelandic. Joan Bresnan (ritstj.): *The Mental Representation of Grammatical Relations*, bls. 427–503. MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
- Baker, Carl L. 1978. *Introduction to Generative-Transformational Syntax*. Prentice-Hall, Englewood Cliffs.
- Bjarni Jónsson. 1893. *Íslenzk málsgreinafræði*. Reykjavík.
- Chomsky, Noam. 1957. *Syntactic Structures*. Mouton, The Hague.
- . 1981. *Lectures on Government and Binding*. Foris Publications, Dordrecht.
- Eiríkur Rögnvaldsson. 1980. Um merkingu og notkun íslenskra aðaltenginga. Ó-prentuð ritgerð, í eigu Málvísindastofnunar Háskóla Íslands.
- . 1982. *Um orðaröð og færslur í íslensku. Kandíðatsritgerð í íslenskri málfræði*, Háskóla Íslands (fjöldituð).
- . 1983. Rightward Displacement of NPs in Icelandic: Formal and Functional Characteristics. Væntanlegt í *The Nordic Languages and Modern Linguistics* 5.
- Foss, Donald J., & David T. Hakes. 1978. *Psycholinguistics. An Introduction to the Psychology of Language*. Prentice-Hall, Englewood Cliffs.
- Haider, Hubert. 1982. *Dependenzen und Konfigurationen. Zur deutschen V-Projektion*. Groninger Arbeiten zur Germanistischen Linguistik 21. Rijksuniversiteit, Groningen.
- Helgi Guðmundsson. 1977. Um ytri aðstæður íslenzkrar málþróunar. *Sjötíu ritgerðir helgaðar Jakobi Benediktssyni*, bls. 314–325. Stofnun Árna Magnússonar, Reykjavík.
- Höskuldur Þráinsson. 1979. *On Complementation in Icelandic*. Garland, New York.
- . 1982. *Setningafræði*. Kennslukver handa nemendum á háskólastigi. Fyrri hluti. — Tilraunaútgáfa. — Reykjavík.
- . 1983. On Auxiliaries, AUX and VPs in Icelandic. Væntanlegt í *Papers from the Trondheim Workshop on Scandinavian Syntax*.
- Jakob Jóh. Smári. 1920. *Íslenzk setningafræði*. Bókaverzlun Ársæls Árnasonar, Reykjavík.
- Jón Gunnarsson. 1973. *Málmyndunarfræði*. Iðunn, Reykjavík.
- Kristján Árnason. 1980. *Íslensk málfræði*. Kennslubók handa framhaldsskólum. Fyrri hluti. Iðunn, Reykjavík.
- Maling, Joan. 1980. Inversion in Embedded Clauses in Modern Icelandic. *Íslenskt mál* 2:175–193.
- Ross, John R. 1969. Auxiliaries as Main Verbs. *Studies in Philosophical Linguistics* 1:77–120.
- Schwartz, Arthur. 1972a. Constraints on Movement Transformations. *Journal of Linguistics* 8:35–85.

- . 1972b. The VP-Constituent of SVO Languages. John P. Kimball (ritstj.): *Syntax and Semantics*. Volume 1, bls. 213–235. Seminar Press, New York.

SUMMARY

The purpose of this paper is to argue for the nonexistence of a special VP-constituent in Icelandic, and to come up with a new analysis of the Icelandic complement system.

In the beginning, it is demonstrated that there is in fact very little concrete evidence for VP in English, but even less in Icelandic. Then it is shown that „indefinite“ subjects in Icelandic can easily be inserted into the traditional VP with finite verbs, even between an indirect (first) object and a direct (second) object, which appears to violate Chomsky's condition that a moved element must c-command its trace. In the light of other facts, e. g. that a finite verb and its object(s) can never be moved as a whole, it is then concluded that there is no reason to assume that VP exists in Icelandic. Then it is observed that nonfinite verbs and their complements seem to behave like a constituent into which nothing can be inserted.

In section three, Práinsson's (1982, 1983) analysis of these facts is summarized (he proposes a special AUX-node into which the main verb must be moved when there is no auxiliary verb); several facts are brought forth that appear to diminish the value of Práinsson's arguments for his analysis. Especially his arguments concerning the position of certain adverbs are shown to be invalid.

In section four, it is proposed that all verbal complements which contain a nonfinite verb be analyzed as an S. It is argued that in D-structure the verbs which take such complements are of only two different types; SUBJECT-TO-SUBJECT RAISING VERBS (like *seem* in English) and EQUI-VERBS (like *try* in English). Práinsson (1983) has argued for four different types of verbs taking nonfinite complements, and he has also argued that some of these complements should be analyzed as VPs in D-structure, but others as Ss; but it is shown here that his arguments are not strong enough to make the case.

Finally, it is admitted that there are certain difficulties with the present analysis, especially concerning the possibilities of inserting something between a verb and an adverbial phrase in a nonfinite complement. It is proposed that this may be handled by some restructuring principles; but this must be investigated further.

*Háskóla Íslands,
Reykjavík*